

KAREL LEVICNIK

## OSLOBOĐENJE GRADA SENJA I OKOLICE U APRILU 1945. GODINE

U sklopu opće ofenzive protiv Hitlerovog Njemačkog Rajha, njegove evropske tvrđave, koje su tri velike sile nagovijestile u zaključcima Krimске konferencije, Jugoslavenska armija je u proljeće 1945. kao ravnopravan saveznik na svom samostalnom dijelu fronta između Drave i Jadranskog mora držala važan odsjek obruča koji je stezao Njemačku, operativno povezujući lijevo krilo Crvene armije sa saveznicima u Italiji.

U tim završnim operacijama drugog svjetskog rata postavio je vrhovni komandant jugoslavenske armije, maršal Tito, oružanim snagama naroda Jugoslavije zadatak da okruže i prisile na kapitulaciju sve okupatorske snage, koje su se u proljeće 1945. godine nalazile u Jugoslaviji i da oslobode naše narode na svom njihovom etničkom području, zaključno sa Istrom, Slovenskim primorjem i Koruškom.

Za postignuće tog cilja trebalo je probiti neprijateljski front u Srijemu i u Lici, zatim odlučno nastupati desnim krilom dolinom Drave, a lijevim uz obale Jadranskog mora prema Trstu i dolinom Soče ka Celovcu u Koruškoj te zatvoriti обруч oko njemačke balkanske grupacije na području Karavanki i Julijskih alpi.

Na lijevom krilu nalazila se je Četvrta armija, formirana naredbom vrhovnog komandanta od 1. marta 1945. godine. Njezino jezgro bilo je dalmatinski 8. korpus sa 9, 19, 20. i 26. divizijom. Četvrta armija imala je i svoju tešku motoriziranu artiljerijsku brigadu, tenkovsku brigadu, puk za vezu i dopunsku brigadu. Pored tih jedinica ušli su u sastav Armije 11. korpus Hrvatske (13, 35 i 43. divizija), 7. slovenski korpus (15. i 18. divizija), a kasnije i 9. slovenski korpus (30. i 31. divizija). Ove su se jedinice, osim 13. divizije nalazile tada iza strategijskog fronta te su produžavala svoja djelovanja u dubokoj neprijateljskoj pozadini, sve dok nisu pomicanjem fronta zauzele svoje mjesto u operativnom poretku Armije. Četvrtoj armiji bila je potčinjena i Pomorska komanda sjevernog Jadrana sa Kvarnerskim pomorskim sastavom, koji je imao flotilu transportnih brodova, minerski odred i Kvarnerski odred mornaričke pješadije od četiri streljačka bataljona i dvije brdske haubičke baterije.

Četvrta armija imala je zadatak da razbije neprijatelja na fronti između Une i Jadranskog mora i kroz Liku, Hrvatsko primorje, Gorski kotar, Istru, i Slovensko primorje izbije na Soču i odatle na sjever, u Korušku.

Na frontu od Une do mora nalazio se njemački 15. brdski korpus. U njegovu sastavu bile su njemačke 373. »Tigar« divizija i 392. »Plava« divizija<sup>2</sup> te 10. i 11. ustaško-domobranska divizija. Bilo je još mnogo samostalnih jedinica; u svemu oko 40 bataljona i oko 150 artiljerijskih oruđa, ne računajući minobacače.

Sa komandantom snaga u Italiji bilo je dogovoreno da će naše operacije prema Lici i Gorskom kotaru početi do 30. marta da bi sa vezivanjem njemačkih i ustaško-domobranskih snaga olakšali njihove operacije u sjevernoj Italiji. Naša Četvrta armija bi na sebe privukla njemački 97. brdski armijski korpus, koji je pripadao Grupi armija »C« u Italiji i nalazio se u Istri i Slovenskom primorju.

Operacije Četvrte armije počele su 20. marta, deset dana prije krajnog roka koji je postavio Generalštab JA, bez obzira na to što će se time Četvrta armija, ionako najzapadnija od svih, isturiti daleko ispred ostalih naših armija i tim prodorom dovesti u opasnost svoj desni bok. No, trebalo je požuriti da se neprijatelj još jače ne učvrsti na frontu u Lici i napasti ga dok su još trajali bojevi na Dravi, da ne bi otamo mogao dovući nove snage u Liku.

Već prvog dana ofenzive Četvrta armija probila je neprijateljski front, uništila veći dio neprijatelja na liniji Donji Lapac-Udbina, izbila pred Nebljuse i očistila Krbavsko polje, a 28. marta bio je oslobođen Bihać. U ovim borbama razbijena je njemačka 373. divizija, a 10. ustaško-domobranska bila se sasvim rasula. U to vrijeme u sastav 15. brdskog korpusa ušla je 104. njemačka divizija koja je bila upućena iz Bosanske Krupe u pomoć garnizonu u Bihaću i 4. ustaško-domobranska divizija. Te neprijateljske snage imale su zadatak da zatvaraju dolinu Une prema Bosanskom Novom. Njemački vrhovni komandant jugoistoka (Balkana) i ujedno komandant Grupe armija »E« general Aleksandar Ler (Löhr), koji je u međuvremenu primio tu dužnost od maršala Vajhsa (von Weichs), pretpostavljao je da bi naše trupe mogle prodrijeti kroz otvor između Bihaća i Gospića u pravcu Karlovca i Zagreba. Zato nije posvetio mnogo pažnje primorskom pravcu. Čak je naredio da se prebaci na područje Karlovca glavnina 392. divizije da bi zaštitio oblast koju je smatrao kao naredni cilj operacija Četvrte armije. Ali, događaji koji su se naglo razvijali, nisu dopustili izvršenje njegove zapovijedi pa je glavnina 392. divizije ostala u istočnoj Lici i u Primorju. Nakon oslobođenja Bihaća Četvrta armija dobila je zadatak da probije drugu liniju neprijateljskih položaja koja se protezala od Vrhovina preko Gospića do Karlobaga i na otok Pag. Još dok su trajale borbe oko Bihaća, njena 20. divizija je s prostora Ribnik i Vrebac napala 26. marta Bilaj, najznačajnije uporište na jugoistočnom odsjeku vanjske odbrane Gospića. Tu je razbila 9. bataljon 4. ustaškog zdruge. U toj krvavoj borbi imala je vidnog učešća 5. prekomorska brigada.

U to je vrijeme neprijatelj držao od Korenice preko Otočca do Brinja oko deset bataljona i četiri baterije, pretežno iz sastava 392. divizije. Gospić je branilo sedam bataljona i tri baterije, većinom iz 11. ustaško-domobranske divizije, a na primorskom pravcu, uključno posade Baških Oštarija i otoka Paga, imao je tri njemačka i jedan ustaški bataljon s jednom ustaškom baterijom. Na putu Ogulin—Brinje—Senj—Novi—Sušak bilo je šest bataljona, većinom ustaških, dvije njemačke poljske baterije i sedam njemačkih obalnih baterija u Jablancu i Senju. Tada je svježja njemačka 237. divizija

97. armijskog korpusa s dva puka već zauzela položaje vanjske odbrane Rijeke od Lokava u Gorskom kotaru do Kraljevice.

Naše trupe krenule su 4. aprila u opći napad za oslobođenje zapadne Like, obale i otoka Paga. Desnokrilna 19. divizija iz Četvrte armije napala je na frontu od Babinog Potoka (istočno od Vrhovina) do Kuzmanovače (zapadno od Bunića) u pravcu Otočca, južno od nje 13. divizija krenula je na Perućić, 26. divizija preko Budaka sa sjevera i od Bilaja s istoka ka Gospiću, 20. divizija napala je Gospić s juga, a 5. prekomorska brigada duž ceste Gospić—Karlobag prema zapadu da uspostavi vezu s 9. divizijom koja je prodirala uz obalu i napala Karlobag.

Do početka ofenzive glavnina 9. divizije na prostoru od Obrovca do Zadra bila je u općoj armijskoj rezervi i sa zadatkom da zatvara pravac od Karlobaga prema Obrovcu. Njeni dijelovi (4. brigada, dijelovi 13. brigade) bili su u srednjoj Dalmaciji i tek kasnije se priključili glavnini. Njen artiljerijski divizion od tri baterije bio je odmah ubačen u borbu. Učestvovao je u proboju fronta od Donjeg Lapca i Nebljusa i u borbama za Bihać i okolinu. Početkom aprila došao je u sastav svoje divizije i podržavao 2. brigadu.

Deveta divizija (2. i 3. brigada i artiljerijski divizion), ojačana Kvarnerskim odredom pomorske pješadije (bez jednog bataljona) i jednom britanskom baterijom, dobila je zadatak da zauzme Baške Oštarije, Karlobag i otok Pag. Na zapad na Baške Oštarije i Karlobag određena je 2. brigada, ojačana jednim bataljonom 3. brigade, a podržavao ju je divizijski artiljerijski divizion bez jedne baterije koji je prebačen desantnim brodovima u Lukovo Sugarje. Uz izvanredne teškoće, u tamnoj noći, artiljerija je iskrcana i kroz kamenjar sa stokom pošla na put odakle je ujutro, 4. marta na vrijeme otvorila vatru na neprijateljske položaje u Karlobagu, na serpentine na Velebitu koje vode u Gospić i na bateriju na Vidovcu. Iako je puhala jaka bura i zanosila zrna, ipak su uz potrebne popravke dovođena uspješno na ciljeve. Nakon toga je divizion pokretom i vatrom pratio svoju pješadiju po besputnom krševitom, teško prolaznom zemljištu, jer je neprijatelj porušio ionako slab obalni put između Lukovog Sugarja i Karlobaga.

U Baškim Oštarijama i Konjskom bio je dio 3. bataljona 4. ustaškog zdruga i dio bataljona Brandenburskih obalskih lovaca, u Sušnju drugi dio 3. bataljona 4. ustaškog zdruga, a u Karlobagu ostali dio bataljona Brandenburskih obalskih lovaca i dio 6. baterije 392. artiljerijskog puka. Druga brigada je upala u magli u Konjsko i razbila neprijateljsku posadu. Odatle je poslala jedan bataljon radi obuhvaća Baških Oštarija s juga i istoka, dok je s dva bataljona gonila neprijatelja prema Sušnju, gdje se je na jako utvrđenim otpornim tačkama uporno branio. Uz jaku podršku artiljerije bio je do 13 sati savladan. Kada je posada u Baškim Oštarijama osjetila da će biti okružena, povukla se prema Crnom Dabru.

Treći bataljon 3. brigade, koji je napadao duž obale prema Karlobagu, borio se na južnim prilazima mjestu, gdje se neprijatelj već ranije pripremio za odbranu. Uz podršku baterije 105 mm pružio je jak otpor, ali ga je 3. bataljon, potpomognut divizijskom artiljerijom, odbacio odatle i zajedno s bataljonom koji je nastupao iz Sušnja napao ga u Karlobagu. Naše su jedinice tek u noći 4/5 aprila u uličnim borbama oslobodile Karlobag.

Na otoku Pagu nalazilo se oko 350 neprijateljskih vojnika, u utvrđenim garnizonima u Novalji i gradu Pagu. Ovaj posljednji su branili 8. bataljon

grupe 999, manji dijelovi 864. pešadijskog puka i dijelovi 6. baterije 392. artiljerijskog puka. Glavne snage nalazile su se na dobro utvrđenoj Kršini i Gracu, istaknutim brežuljcima iznad grada. U Novalji, utvrđenoj poljskim fortifikacijama, bili su lokalna milicija i dio bataljona Brandenburških lovaca.

Za napad na otok Pag određeni su 4. brigada 9. divizije (bez jednog bataljona) i tri bataljona mornaričke pješadije s dvije baterije. Britanci su učestvovali s jednom baterijom brdskih haubica, dva desantno-jurišna čamca naoružana topovima (LCG — Landing Graft Gun) i eskadrilom jurišnih aviona.

Te su se snage nalazile u rajonu Nina. U sumrak 3. aprila 3. bataljon kvarnerskog odreda mornaričke pješadije iskrcao se na južnom dijelu otoka Paga i na pola puta do grada Paga formirao mostobran, od uvale Grebovac do uvale Bas. Naredne noći iskrcale su se i jedinice namijenjene za napad na grad Pag: jedan bataljon 3. brigade s baterijom brdskih topova 75 mm u uvali Dinjiška i jedan bataljon i baterija 105 mm u selo Poveljana. Za napad na Novalju istovremeno u uvali Šimana iskrcala su se dva bataljona Kvarnerskog odreda mornaričke pješadije.

Ujutro 4. aprila dva bataljona mornaričke pješadije napale su posadu u Novalji i do 9 sati oslobodili mjesto. Preživjeli dijelovi neprijateljske posade uspjeli su se prebaciti morem u Jablanac.

Napad na grad Pag počeo je sa zakašnjenjem istoga dana poslije artiljerijske i avijacijske pripreme. Pješadija je potom zauzela Kršinu i Gradac, ali nije mogla u grad jer su bili svi prilazi tučeni jakom vatrom iz kamenih kuća, a naročito sa Svetog Jurja. Borbe su trajale čitav dan. U toku noći privučene su baterije 75 mm da bi neposredno gađale ciljeve. Tek nakon jednosatne artiljerijske pripreme te bombardiranja i mitraljiranja neprijateljskih položaja i bunkera iz zraka grad je oslobođen 5. aprila poslije podne. Sva neprijateljska posada uništena je ili zarobljena.

Prvog dana napada britanski desantno-jurišni čamci postavili su se između Vira i Paga te tukli neprijateljsku brigadu. U toku borbi za grad Pag oni su se angažirali, ali bez većeg uspjeha. U međuvremenu oko ponoći 4/5. aprila naša flotila naoružanih brodova sukobila se između Šestakovaca i rta Krištofor s jednim neprijateljskim patrolnim čamcem, ali bez nekog rezultata.

Dok su trajale borbe za grad Pag, 9. divizija je napala ustaše u Crnom i Ravnom Dabru i zauzela ih, razbivši tamošnje posade. U duhu naređenja štaba Armije divizija je produžila nastupanje duž priobalne komunikacije na sjever prema Jablancu i SENJU gdje je trebalo uspostaviti dodir s dijelovima 26. divizije. Iako je neprijatelj temeljito porušio jedinu komunikaciju uz obalu, što je našim trupama veoma otežalo nastupanje, 9. divizija je produžila nadiranje s 3. bataljonom 3. brigade. Zahvaljujući angažiranju jednog bataljona armijske inženjerijske brigade, uspjelo je 9. diviziji da sa svojim izviđačkim dijelovima stigne pred Jablanac do mraka 6. aprila.

Za to vrijeme, dok se SENJU s juga približavala 9. divizija, kroz Gacko polje s istoka i jugoistoka napadale je 19. divizija Otočac koga su branili slabiji dijelovi 392. divizije. Devetnaesta divizija savladala je uporan otpor neprijatelja i 5. aprila oslobodila Vrhovine i Lešće. Istog dana uz borbu stigla je pred Otočac. Sasvim na sjeveru 7. divizija 4. korpusa Hrvatske je 5. aprila oslobodila Krišpolje, sjeveroistočno od Brinja. Neprijatelj je tako bio poti-

snut krilnim divizijama 4. armije na udaljene prilaze SENJU, držeći čvrsto liniju Brinje—Otočac—Jurjevo. U borbama kroz Liku istopila se 11. ustaško-domobranska divizija i 392. divizija pretrpjela je velike gubitke. Odstupajući preživjeli ostaci 11. ustaško-domobranske divizije i glavnina 392. divizije stigli su u širi rajon SENJA i u sjeverozapadni dio Like. Nakon ovih uspjeha krilnih divizija pokrenute su i ostale divizije Četvrte armije — 20, 26. i 13. divizija koje su nastupale kroz sjeverozapadne dijelove Like prema Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru, čisteći raspršene dijelove neprijateljskih snaga na koje su nailazili.

Pod pritiskom 14. brigade 19. divizije i 2. tenkovskog bataljona 1. tenkovske brigade neprijatelj je bio prinuđen 6. aprila da napusti Otočac i okolne položaje. Da bi mu spriječili odstupanje u Senj, 4. tenkovski bataljon, ojačan s još jednom četom tenkova 2. bataljona i s jednim bataljonom pješadije bio je upućen na raskrscopicu puteva kod Brloga. Međutim, neprijatelj je odstupao brže nego što je bilo moguće sprečiti ga da odstupi; samo je jedan njegov zaštitnički dio bio sustignut i uništen kod Brloga. Opća neprijateljska situacija na prilazima Senju još se više pogoršala. Toga je dana — 6. aprila — 7. divizija 4. korpusa Hrvatske nastupajući duž komunikacije Jezerane — Žuta Lokva oslobodila Brinje, dok se 43. divizija sa sjevera približavala Senju. Bilo je jasno da se značajne snage Četvrte armije koncentrično kreću prema Senju u kome se prikupljao sve veći broj neprijateljskih vojnika: sa sjevera 43. divizija, s istoka 19. divizija i s jugoistoka 26. divizija; 9. divizija je stigla pred Jablanac s juga.

U duhu ranijeg naređenja njemačkog komandanta Balkana generala Löhra (Lera) da se oblast Like i sjeverno od nje brani po svaku cijenu, prodor Četvrte armije kroz Liku i razbijanje njemačkog 15. korpusa kompromitirali su ovu Löhrovu naredbu. Sada su preostale jedinice 15. brdskog korpusa namjeravale pružiti u oblasti SENJA odlučan otpor Četvrtoj armiji i spriječiti njen prodor prema Rijeci. Poslije pada Otočca i Brinja Njemci su odlučili da zaustave naše nadiranje na raskrscopicama Žuta Lokva i Prokike s istoka, Melnicama i Jurjevu s juga i kod Krivog Puta sa sjevera, čime su štitile SENJ i držale važnu primorsku komunikaciju koja vodi prema Rijeci.

Energično nadirajući na zapad, 6. i 14. brigada 19. divizije krenule su 7. aprila prema Žutoj Lokvi. Jedna kolona 14. brigade, jačine dva bataljona i četa tenkova, preko Rapajinog Klanca napredovala je prema Prokikama da bi produžila prema Krivom Putu. Lijeva kolona, iste jačine, upućena je preko Srpskog Polja i Crnog Kala s zadatkom da napadne i zauzme Melnice. Podržavana od 1. i 3. divizionu armijske artiljerijske brigade s položaja kod Rapajića, 6. brigada s tenkovima i divizijskom artiljerijom napala je Žutu Lokvu. Njemci su u dobro utvrđenim Prokikama, Žutoj Lokvi i Melnicama suprotstavili 19. diviziji gotovo sve preostale boračke dijelove 392. divizije da bi spriječili oslobođenje SENJA. Borbe su vođene čitav dan i pred mrak su izvršeni svi postavljeni zadaci: zauzete su Prokike, Žuta Lokva i Melnice. Za to vrijeme 3. brigada 43. divizije sa sjeveroistoka napala je njemačku posadu u Krivom Putu (jedan bataljon sastavljen od raznih jedinica koje su se povukle iz Like) i nakon dvosatne borbe oslobodila Krivi Put, ali je tu zaustavljena novim pojačanjem koje su Njemci uputili.

Popodne toga dana štab 19. divizije naredio je brigadama da sutradan oslobode SENJ. Ali na intervenciju načelnika štaba Armije naveče istoga dana bila je ta naredba izmijenjena: — na SENJ će krenuti svježja 26. divi-



zija koja se nalazila između Otočca i Krasna; 19. divizija će vršiti obuhvat SENJA sa sjevera gdje će preko Krivog Puta prodrijeti na more i time presjeći odstupnicu neprijateljskim snagama iz Senja i okolice prema Rijeci.

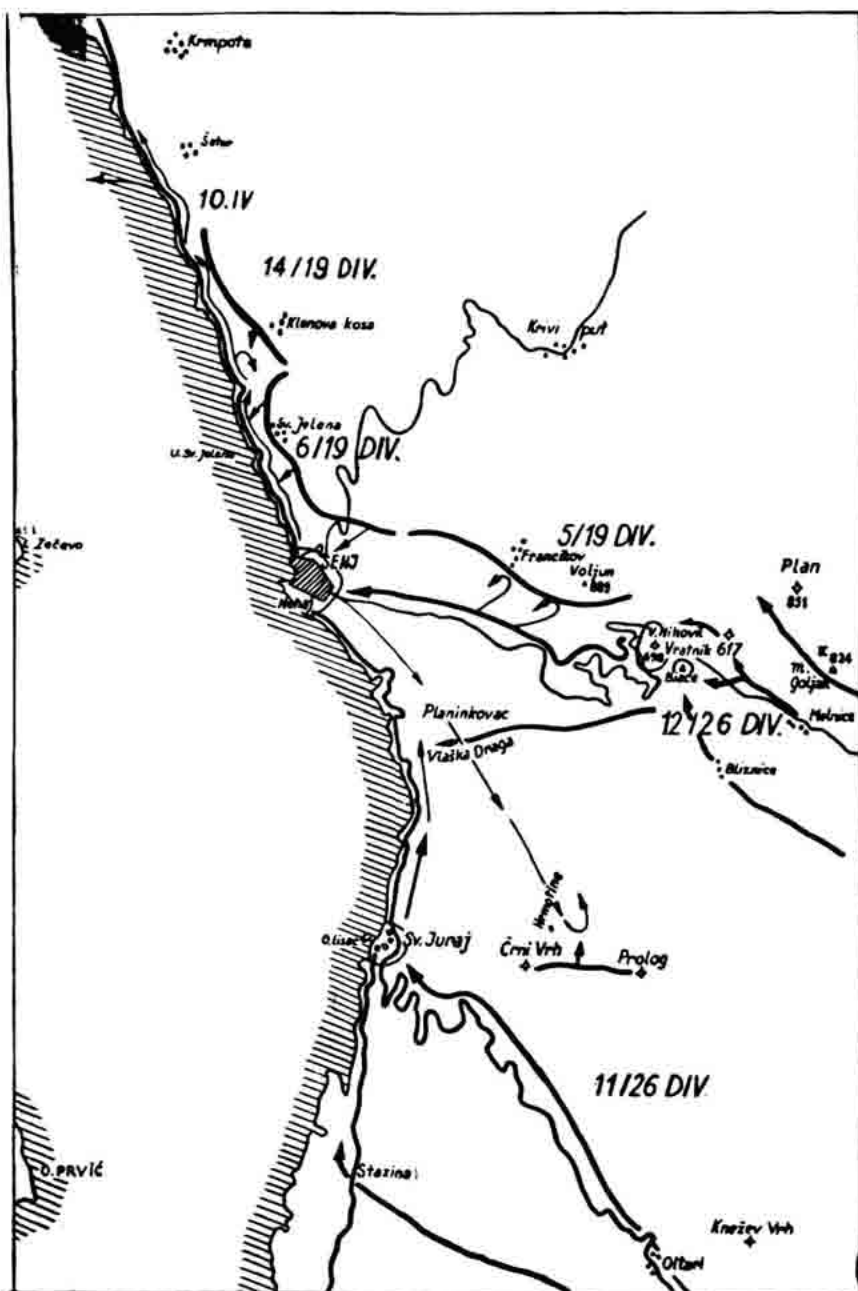
U duhu novog naređenja sutradan, 8. aprila, 14. brigada produžila je nadiranje i, pošto je preko Vučjih Glava probila neprijateljski front, spojila se u Krivom Putu s 3. brigadom 43. divizije. Nastavljajući gonjenje do mraka je izbila na more gdje je presjekla put Senj—Novi: desnokrilnim bataljonom između Krmpota i Drinjaka, drugim bataljonom zapadno od Krmpota, a trećim kod sela Osretka. Iza 14. brigade nastupala je 6. brigada i napala neprijatelja koji se utvrdio na Sabovcu (598), zapadno od Krivog Puta, razbila ga i nastavila gonjenje prema moru, gdje je izbila kod zaseoka Klenova Kosa i Sv. Jelene, dok je jedan bataljon zauzeo neprijateljska uporišta na Donjoj Glavici (586) i koti 509 iznad Osljed Polja je izbio do mraka pred položaje uže odbrane Senja. Jedan bataljon ostao je na položajima prema Vratniku i čekao 26. diviziju koja je dobila zadatak da napadne taj prijevoj i spusti se u SENJ.

Tog dana 12. brigada 26. divizije, koju je podržavao divizijski artiljerijski divizion, izbila je do mraka pred Vratnik i smijenila bataljon 6. brigade 19. divizije. Na lijevom krilu divizije njena 1. brigada je pročistila predio oko Krasna od razbjeglih se ustaša »kamišara« i pred mrak stigla pred neprijateljsku odbranbenu liniju koja se protezala od Kneževa Vrha preko puta koji vodi za Jurjevo do Razboja; iz Krasna je uputila jedan bataljon prema Jablancu ka 9. diviziji koja je tog dana napadala Jablanac, dok su desnokrilne brigade 26. divizije — 11. i 13. brigada — izbile na cestu Otočac—Kompolje.

Jablanac su branili dijelovi 392. inženjerijskog bataljona, dvije baterije 944. obalskog artiljerijskog puka te jedinice koje su se uspjele povući iz Karlobaga, Sušnja i Baških Oštarija. Jablanac je napala 2. brigada 9. divizije ojačana jednom baterijom protiv tenkovskih topova i potpomognuta divizijskim artiljerijskim divizionom. Artiljerijska priprema trebala je početi u šest sati, ali se zakasnilo zbog te teškoće kod iskrcavanja u uvali Prizna po veoma jakoj buri i slabog puta što ga je neprijatelj na više mjesta porušio, kao i zbog premorenosti stoke. Druga brigada je naišla na žestok otpor na južnoj i istočnoj strani vanjske odbrane, gdje je neprijatelj kontrolirao i branio raskrscu obalnog puta s putom koji se penje iz Jablanca u Liku. Iako je snažan sjeverozapadni vjetar utjecao na tačnost gađanja, ipak je brigada uz efikasnu pomoć artiljerije probila oko dva sata poslije podne vanjsku liniju odbrane i upala jednim dijelom u mjesto, a drugim izbila na Žive Bunare, na cesti koja iz Jablanca vodi prema sjeveru. Tu je dočekala neprijatelja koji je odstupio i uništila ga između Josipovca i mora. Do mraka Jablanac je bio potpuno očišćen od neprijatelja. Od Jablanca 9. divizija neće više nastupati na sjever; odatle ona će skrenuti na Rab i dalje, na Cres i Lošinj.

Prodorom 19. divizije na priobalsku cestu sjeverno od Senja i 26. divizije na Vratnik, krajem tog dana bili su ostaci 392. divizije i drugih neprijateljskih formacija opkoljeni u SENJU, dok su se ustaše izrazbijene 11. ustaško-domobranske divizije razbježali po šumama Velebita i Male Kapele, a drugi, mnogi s porodicama, pokušavali da se probiju do Sušaka ili Rijeke, odakle je prema Novom nastupala njemačka 237. divizija.

S obzirom na nastalu situaciju, neke su se grupe pokušavale probiti iz Senja i njegove okoline naredne noći 8/9. aprila. Međutim, komandant



Sl. 61. — Skica završnih akcija jedinica IV Armije NOV-e za konačno oslobođenje zapadne Like, Podgorja i Senja početkom travnja 1945.

392. divizije odlučio je da brani Senj do kraja. Iste noći on je ubacio u grad pojačanje od 800 vojnika. Iako, čini se nije mogao uspostaviti kontrolu nad dijelovima drugih razbijenih ustaško-domobranskih jedinica koje su ranije iz Like pobjegle u Senj, on je odlučno, ali prekasno, pokušavao zadržati Senj u njemačkim rukama, bez obzira što su se ustaše iz razbijene 11. ustaško-domobranske divizije i dalje gledale izvući iz obruča. Pred zoru, oko 3 sata ujutro, 9. aprila, po jakoj buri, neopaženo se provuklo kroz predstražne dijelove oko dvijesta ustaša i legionara i kod putareve kuće iznad Senja napali iznenada prateću četvu i jednu četvu 4. bataljona 6. brigade. Iznenađen je bio i štab bataljona; njegov komandant, zatečen na spavanju, dugo se rvao s napadačima, koji su ga na kraju svladali i ubili. Jedan vod 4. bataljona zabarikadirao se u putarevoj kući, odakle je otvorio vatru na napadače. Iko je neprijatelj s »pancerfaustima« i protivtenkovskim topom gađao ovaj vod iz bliskog odstojanja, u toj neravnoj borbi borci voda su zadržali neprijatelja i omogućili bataljonu da izvrši protivnapad. Uz podršku čete naših tenkova odbacio je neprijatelje natrag u Senj i deblokirao opkoljeni vod.

Da bi uništio neprijateljske snage u SENJU, štab 26. divizije naredio je da 12. brigada uz podršku artiljerijskog divizionu krene od Melnica i napadne Vratnik, osiguravajući manjim kolonama desno krilo pravcem Veliki Goljak (824), Plan, a lijevo pravcem Vrzići, Bliznice, Bijace i 1. brigada da nastupa preko Oltara prema Jurjevu i dalje na Senj s tim da uputi jedan bataljon pravcem Vukelići, Babića Dolac radi presijecanja obalne ceste na odsjeku ispod Stazine, 5 km južno od Jurjeva; 3. prekomorska brigada da ostane u divizijskoj rezervi kod Švice sa zadatkom da osigurava put od Otočca do Krasna, i da čisti teren od raspršenih ustaša »kamišara«; 11. brigada krenut će na prostor Brlog Stacija, podbrđe, gdje se trebala zadržati jer nije bilo moguće razviti za napad više snaga.

U sedam sati ujutro 9. aprila otpočela je artiljerijska priprema napada: 1. baterija tukla je neprijateljske položaje na Vratniku, naročito jako utvrđenu osmatračnicu na visu 617, a 2. baterija bunkere na utvrđenim Bijacima. Neprijatelj je prijevoju uporno branio, angažirajući se svim sredstvima. Da bi zadržao Vratnik, sam komandant 392. divizije, general Johann Mickl (Johan Mikl), stigao je u prve linije, ali je tu ranjen. Zahvaljujući preciznoj i ubitačnoj vatri artiljerije, u silovitom napadu naših trupa, do 11 sati prije podne 12. brigada zauzela je oba pomenuta visa i Sv. Mihovil, koji su branili pristup na Vratnik i odbacila potučenog neprijatelja u Senj. Iz Senja su nove grupe rano ujutro počele odstupati duž obale na sjever gdje su do 9 sati napredovale oko 6 km probivši se uz borbu do Klenove Kose i tu zaustavljene od 14. brigade 19. divizije. S novih položaja sve tri baterije artiljerijskog divizionu tukle su ciljeve i kolone u Senjskoj Dragi, gdje je neprijatelj bio prisiljen ostaviti i zapaliti kamione. Kod Nehaj — grada od dvije baterije, koje su trebale štiti kolone u odstupanju s Vratnika, jedna je uništena dok je drugu naša artiljerija prinudila da napusti položaj.

Savladavši neprijatelja na Vratniku, put za Senjsku Dragu bio je otvoren. Da bi spriječili ustašama bijeg iz Senja u Velebit, 12. brigada uputila je jedan bataljon na područje Vlaške Drage, dok je glavnina brigade angažirana za borbu u Senju. Iako je neprijatelj porušio cestu na trinaest mesta, gdje je bilo teško zaobilaziti, ipak 12. brigadu to nije zaustavilo; do 14 sati prodrla je do istočne ivice grada.



U općem raspadu odbrane odvajale su se veće grupe vojnika i pokušavale da svaka za sebe nađe put izbjavljenja. Jedan neprijateljski bataljon očajnički je popodne pokušao da se iz Senjske Drage probije preko Francikovca na sjever. Ali u dvosatnoj borbi potpuno ga je razbila 5. brigada 19. divizije. Nešto kasnije, u 19 sati grupa od oko 1000 vojnika, sakupljenih iz raznih jedinica koje su razbijene u borbama, vrše novi pokušaj da se probiju prema Veljunu, ali su u ogorčenoj borbi raspršeni i većim dijelom uništeni. Kolona koja se rano ujutro pokušala probiti duž mora na sjever i bila kod Klencve Glave zaustavljena neprestano je napadana bočno cijelom svojom dužinom od dva bataljona 6. brigada 19. divizije, dok je 14. brigada 19. divizije zaposjela položaje južno od Šatora (nedaleko od Krm-pota), zatvorivši joj prolaz za sjever. Tu se neprijatelj nastojao na svaki način probiti. Njegova je kolona tokom dana postajala sve jača zbog priliva novih grupa koje su napuštale Senj.

Za to je vrijeme 1. brigada na Velebitu počela napad u 10,30 sati i do 14 sati probila neprijateljsku odbranu na liniji Knežev Vrh, Razboj, s obje strane puta Krasno—Jurjevo, te ga odbacila prema Jurjevu. Neprijatelj je napustio Jurjevo bez borbe i odstupio ka Senju. Brigada ga je gonila sa dva bataljona, a druga dva je poslala na položaje između Brloga i Crnog Vrh, istočno od Jurjeva, da bi spriječili izvlačenje neprijatelja iz Senja u Velebit. Oko hiljadu vojnika iz raznih razbijenih jedinica upravo je pokušavalo da se iz Senja probiju u pravcu Planinkovac, Hrnotine prema Brlogu, ali su bili tu zarobljeni ili uništeni.

Situacija u Senju popodne se naglo izmijenila. U zajedničkoj borbi s dva bataljona 6. brigade 19. divizije, koji su napali Senj sa sjevera duž puta Krivi Put—Senj i sa 1. brigadom 26. divizije koja je goneći neprijatelja od Jurjeva oko 18 sati izbila u Senj sa juga, 12. brigada je upala u Senj i očistila grad, zarobivši među ostalim i komandanta 847. puka s njegovim štabom. Grupa koja se pokušala probiti na sjever preko Šatora bila je sada ugrožena i iz oslobođenog Senja. U njenom sastavu nalazio se je i štab 392. divizije s ranjenim komandantom. Napadana neprestano ona je pružala otpor do mraka, trpeći visoke gubitke. U tim borbama po drugi put je ranjen general Mickl (Mikl). Veći dio kolone konačno je uništen i zaplijenjena je sva komora i teško naoružanje. U nastupajućoj noći manji su se dijelovi uspjeli probiti prema Novome i neki su se ukrkali u dvije teretnjače koje su stigle iz Rijeke do obale u visini Šatora, a s njima smrtno ranjeni komandant divizije koji je kasnije podlegao ranama.

Narednog dana, 10. aprila, 19. i 26. divizija uništavale su pojedinačne grupe neprijatelja, prva po šumama sjeverno od puta Žuta Lokva—Senj, druga na prostoru Krasno, Švica, Vratnik, Prolog. Toga dana očišćen je cio prostor od Senja do blizu Novog i u unutrašnjosti kopna. Dotle je 9. divizija u rajonu Jablanca vršila pripreme za napad na otok Rab.

Pošto je prethodnog dana, 11. aprila, prije i poslije podne tukla avijacija neprijateljske položaje na otoku Rabu, 9. divizija s Kvarnerskim odredom pomorske pješadije 12. aprila izvršila je desant na otok: 1. ešalon (3. brigada osim jednog bataljona i prištabski dijelovi divizije) i 2. ešalon (dva bataljona 2. brigade, jedan bataljon 3. brigade, baterija brdskih topova 75 mm i vod protivtenkovskih topova 47 mm) ukrkali su se u Karlobagu te prevezeni u polaznu luku Priznu; 3. ešalon (baterijabrdskih topova 75 mm, baterija poljskih topova 76 mm i vod protivtenkovskih topova 47 mm) ukrcao

je bio u Jablancu i prevezen u fjord Zavratnicu; 4. ešalon (tri bataljona mornaričke pješadije Kvarnerskog odreda sa baterijom brdskih topova 75 mm) ukrcan je bio u Novalji i Ternelima na otoku Pagu.

Neprijatelj je branio otok sa oko 600 vojnika raznih jedinica kopnene vojske i mornarice i imao na raspolaganju 15 topova i nekoliko protivavionskih oruđa raznog kalibra. Jedinice su bile uglavnom raspoređene u tri uporišta: na sjeveru na rtu Stojan, kod mjesta Raba i na rtu Krištofor. 1. i 3. ešalon 9. divizije iskrkali su se na krajnjem južnom dijelu otoka sa zadatkom da odatle krenu na sjever i napadnu grad Rab i okolinu; 2. ešalon koji se iskrcao u uvali Crnika, trebao je napasti jednim dijelom na sjever, preko Lopara do rta Stojan, a drugim od Crnike na jug na grad Rab; Kvarnerski odred mornaričke pješadije iskrcao se na Kalifrontu sa zadatkom da odatle krenu i napadne neprijatelja na rtu Krištofor. Artiljerijska priprema napada trebala je započeti 12. aprila u 5 sati ujutro, a napad pješadije u 7 sati. Zbog nemirnog mora i neprohodnog zemljišta na krajnjem jugu Raba nije se mogla iskrcati sva artiljerija pa je artiljerijska priprema zakasnila za pola sata.

Bataljoni 2. brigade, pridati joj bataljon 3. brigade i baterija na vrijeme su se iskrkali u Crniku. Artiljerija je pravovremeno izvršila pripremu za napad na rt Stojan, našto je pješadija krenula u napad. Iako iznenađen, neprijatelj je davao u početku žilav otpor koristeći 20 mm protivavionske topove. No pošto je naša artiljerija svojom efikasnom i preciznom vatrom kontrabatirala neprijateljsku artiljeriju, onesposobivši jedan 120 mm top, otpor neprijatelja je nakon trosatne borbe skršen.

Na odsjeku 3. brigade pješadijski dijelovi iskrkali su se po planu sa pridatom brdskom baterijom na krajnjem jugu Raba. Pod zaštitom vatre brdske baterije dva bataljona pješadije napredovala su kroz Barbat i sjeveroistočno od Barbata u pravcu grada Raba, približavajući se položajima na Brnu. Bataljon te brigade koji je iskrcan u Crniki istovremeno je sa sjevera nastupao u susret, sa zadatkom izoliranja uporišta Brna. Neprijatelj je napad dočekao artiljerijskom i pješadijskom vatrom, ali je uz podršku nadmoćne vatre pridate baterije, koju je pješadija pravodobno iskoristila, neprijatelj je izbačen s položaja. Povlačeći se prema gradu, pokušavao je pružiti otpor, ali je naletio na bataljon koji je nastupao od uvale Crnike, čiji su dijelovi već upali u grad i vodili ulične borbe. Našavši se opkoljen i u nemogućnosti da se spoji sa dijelovima u gradu, neprijatelj se poslije kraćeg otpora predao. Na odsjeku Kvarnerskog odreda dva njegova bataljona nastupala su, po pravodobnom iskrcanju, kroz krajnji dio otoka prema uporištu Krištofor. Poslije efikasne artiljerijske pripreme pješadija je ostrim napadom iznenadila neprijatelja i nakon kraće borbe skršila njegov otpor. Još dopodne istog dana bio je otok Rab oslobođen. U ovim borbama neprijatelj imao je 190 mrtvih i 133 zarobljena. Uništeno je pet, a zaplijenjeno osam ispravnih 120 mm topova, četiri 75 mm i osamnaest 20 mm protivavionskih topova.

Za cijelo vrijeme, od prevoženja na Rab do završetka borbe za otok, naoružani brodovi i patrolni čamci naše mornarice osiguravali su brodove s trupama i patrolirali pred ulazom u Krčki zaljev i u Velebitskom kanalu. Oslobođenjem Senja i otoka Raba linija fronta pomakla se znatno na sjever, na liniju: otok Krk—Novi—Vrbovsko.

Iako oslobođena, senjska luka nije se mogla koristiti sve dok je neprijatelj držao nasuprot njoj otok Krk, kojim se moralo što prije ovladati da bi Senj mogao biti isturena baza Četvrte armije za snabdjevanje naših snaga koje su se približavale staroj jugoslavensko-talijskoj granici i u daljim operacijama Četvrte armije. Ovaj zadatak oslobođenja otoka Krka štab armije poverio je 26. diviziji. Dok se 26. divizija pripremala da oslobodi otok Krk, dotle je 19. divizija 14. aprila preduzela napad na Novi i Crikvenicu. Ovdje se ona sudarila sa isturenim dijelovima svježe njemačke 237. divizije, s njenim 1048. pješadijskim pukom. Njena 14. brigada, koju su podržavali sa položaja uz cestu na odsjeku između Breze i Pletena divizijski artiljerijski divizion i dve baterije 2. haubičkog divizona teške motorizirane artiljerijske brigade Četvrte armije bez suzdržavanja napala je neprijatelja na položajima koji su se protezali polukružnom linijom od Povila na jugoistoku preko Zagona na zapad do ceste za Bribir. Uz podršku artiljerije bataljoni 14. brigade su do noći savladali neprijatelja na prilazima Novome i tu do sutradan ostali. U isto vrijeme desnokrila 5. brigada izbila je na prostori južno od Liča i orjentirala se u pravcu Crikvenice, dok je 6. brigada na centru bila orijentirana prema Selcu.

Iduću dan, 15. aprila, 14. brigada je s dva bataljona 6. brigade obnovila napad na unutarnju liniju odbrane Novog, gdje je razbila neprijatelja i do mraka prisilila ga da se iz Novog povuče prema Senju. Šesta brigada sručila se preko Netermnjaka i izbacila ga sa položaja kod Bribira; neprijatelj je uspio organizirati odbranu zapadno od Bribira odakle ga zamorena brigada nije mogla do noći proterati. Tek kada su jedinice u odstupanju iz Novog prošle Selce dalje duž mora na sjeverozapad, neprijatelj se u toku noći i sam povukao iz Selca. Desnokrilna 5. brigada tog dana zauzela je neprijateljske položaje kod Kostelja, Tribalja i Grižana. Ona je savladala ogorčen otpor neprijatelja na dominirajućim visovima iznad priobalske ceste i desnim krilom kod Manestara doprla do mora. U toku noći 15/16 aprila tu je pokušala da zadrži neprijateljsku kolonu od oko hiljadu ljudi koja se povlačila iz Crikvenice i Selca. Poslije ogorčene borbe kolona se uz osjetne gubitke uspjela probiti do Kraljevice.

16. aprila 6. brigada oslobodila je Crikvenicu.

Od oslobođenja Senja, 9. aprila do oslobođenja Crikvenice, 16. aprila, situacija u Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru znatno se izmijenila: 9. aprila 13. divizija oslobodila je Modruš i sutradan Ogulin. Ona je nastavila napredovanjem prema Generalskom Stolu i na tome napredovanju oslobodila Dubrane, osiguravši tako desni bok Četvrte armije na tome području, a potom je skrenula na zapad prema Mrkoplju. Dotle su dijelovi 20. divizije 14. aprila oslobodili Primišlje. Pošto je 19. divizija oslobodila Novi i Crikvenicu, 43. divizija vodila je borbe za Lokve i Mrzle Vodice. To je u stvari bio uvod u riječku bitku. Front se do 17. aprila prenio visoko iznad Senja, pred samu staru italijansko-jugoslavensku granicu. Otok Krk, još neoslobođen, ostao je iza nove linije fronta i njemačka posada na njemu je još ugrožavala promet u Planinskom kanalu ne dozvoljavajući da se senjska luka iskoristi u punoj mjeri. Položajima vanjske odbrane Rijeke podišla je 19. divizija 19. aprila. Pred sobom je imala svježe jedinice 237. divizije 97. armijskog brdskog korpusa koji je do tada bio usmjeren prema saveznicima u Italiji, a dobio zadatak da bezuvjetno drži Rijeku i spriječi Četvrtoj armiji pohod na Trst i Soču.

Neposredno pred 19. divizijom nalazili su se: 1048. puk, 237. fizelirski bataljon, dijelovi 237. protivtenkovske čete, 1. divizion 237. artiljerijskog puka i ostaci u Senju uništene 392. divizije.

Ojačana 2. haubičkim i 4. teškim divizionom Armijske artiljerijske brigade i 4. tenkovskim bataljonom, a kasnije i 12. brigadom 26. divizije, 19. divizija izvršila je nakon artiljerijske pripreme opći napad na cijelom frontu; u sredini je 6. brigada, pomognuta tenkovima koji su izazvali iznenađenje i pometnju kod neprijatelja, zauzela željezničku stanicu Plase i produžila nadiranje duž pruge za Sušak obuhvatajući sa sjevera Hreljin i Meju. Pod pritiskom desnokrilne 14. brigade počeo se neprijatelj naglo povlačiti iz Zlobina prema željezničkoj stanici Meja i Gornjem Jelenju; 14. brigada zauzela je Zlobin i nastavila gonjenje neprijatelja, dok je 6. brigada likvidirala otpor u Plasama. Na krajnjem lijevom krilu 5. brigada je oko podne probila neprijateljske položaje Dok Veliki i Grofija blizu morske obale te gonila neprijatelja prema Bakarcu i Kraljevici. Neprijateljske zaštitnice pokušavale su zadržati jedinice 5. brigade pred Kraljevicom, ali je brigada oko 16 sati savladala i taj otpor i oslobodila Kraljevicu.

Istoga dana, 17. aprila, izvršila je 26. divizija s dijelovima mornaričke pješadije Kvarnerskog odreda desant na Krk u tri ešalona: 1. ešalon — dva bataljona mornaričke pješadije s baterijom brdskih topova — ukrcan na Rabu iskrcao se u uvali Mala luka na krajnjem jugoistočnom dijelu otoka; 2. ešalon — 11. brigada, dva bataljona 3. prekomorske brigade — ukrcan u Senju iskrcao se u Vrbniku, a 3. ešalon — 1. brigada C prevezena je iz Jurjeva u uvalu Sv. Marak, sjeverno od Vrbnika.

Desant je trebao biti izvršen već 16. aprila, ali je odložen za jedan dan zbog jake bure u Velebitskom kanalu; Kvarnerski odred mornaričke pješadije, koji je tog dana stigao na otok Goli, morao se vratiti. Artiljerijski divizion nije bio ukrcan jer nije stigao očekivani saveznički invazioni brod.

Na otoku Krku nalazle su se slabe snage: 5. baterija mornaričkog artiljerijskog divizona, 2. četa 1. bačaljona 23. ustaškog zdruga, 2. četa 237. fizelirskog bataljona i približno 300 mornara; ukupno oko 600 ljudi i 15 oruđa raznih kalibra. Neprijatelj je držao uporišta Omišalj, Malinska, Krk, Punat, Baška Nova i Baška Stara.

Napad je trebao početi u 8 sati istovremeno na sva uporišta.

Čekalo se pola sata na savezničku avijaciju i topovnjače, pa kad nisu došle, napad je poduzet bez njih.

Prišavši neopaženo neprijatelju, 1. brigada je prodrla u Malinsku i blokirala ga oko hotela »Strnad« koji je bio jako utvrđen. Istovremeno je jedan njen vod prodro u prve kuće Omišlja. Pošto je brigada do 16 sati savladala otpor u Malinskoj, poslala je još jedan bataljon da pomaže napad na Omišalj. Do 20 sati oba su bataljona savladala otpor i uništila veći dio posade.

11. brigada je prišla Puntu i Krku. Ova je do 9 sati prodrla jednim dijelom u Punat, čija se posada predala nakon kraće borbe, dok je glavnina opkolila mjesto Krk. Oko podne prodrla je u mjesto i nakon oštrih uličnih borbi do pet sati sva je posada bila uništena i mjesto oslobođeno. U Baški Novoj i Baški Staroj neprijatelj se bez borbe predao.

Tako je do 17. aprila 1945. godine oslobođeno Hrvatsko primorje, skoro čitav Gorski kotar i otoci Pag, Rab i Krk.

nom pobjedonosnom pohodu na Soču. Dok su naše trupe vodile teške borbe za proboj centralnog fronta, naročito oko Klane, iskrcala se 20. aprila 9. divizija na Cres i Lošinj i oslobodila ih poslije oštih borbi sutradan. Nakon oslobođenja Cresa i Lošinja 9. divizija se 25. aprila iskrcala na istočnu obalu

Do toga dana je na cijeloj liniji svladan otpor koji je 237. divizija organizirala od Lokava do Krka. Glavnina Četvrte armije podilazila je glavnoj neprijateljskoj odbranbenoj liniji od Snežnika, uz Rečinu do Sušaka, na staroj jugoslavensko-italijanskoj granici koju je fašistička Italija dvadeset godina fortifikacijski izgrađivala, a Nijemci još dopunili. Na toj liniji, nazvanoj Ingrid, htjeli su Nijemci pod svaku cijenu zadržati Četvrtu armiju u nje- Istre, između Mošćeničke Drage i Brseča, a 20. divizija, ojačana 2. i 4. tenkovskim bataljonom, 3. brdskim motoriziranim artiljerijskim divizionom, kasnije još i 11. brigadom 26. divizije, probila se na desnom krilu Armije preko Mašuna i 28. aprila oslobodila Ilirsku Bistricu. Tako je 20. divizija dovršila proboj glavnog neprijateljskog pojasa, probila taktičku dubinu njegovog borbenog poretka te stvorila široku osnovu za ispunjenje zadatka Četvrte armije — oslobođenja cijele Istre, Slovenskog primorja, Trsta, Tržića i Gorice.

#### IZVORI KOJI SU SLUŽILI ZA OBRADU AKCIJA ZA OSLOBOĐENJE GRADA SENJA I OKOLICE APRILA MESECA 1945. GODINE

- 1) Sećanja i zabeleške pisca
- 2) Dokumenta V. I. I.
- 3) »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945« (Izd. V. I. I., Bgd. 1958)
- 4) »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije« (V. I. I., 1957)
- 5) »Oslobodilački pohod na Trst Četvrte Jugoslovenske Armije« (Bgd. 1952)
- 6) »Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu Jugoslovenskih naroda, Tom VIII, knjiga 3 — dejstva na Jadranu septembar 1944 — maj 1945« (V. I. I., 1962)
- 7) »Dejstva na Jadranu u NOR-u« od Jovana Vasiljevića, (Bgd., 1957)
- 8) »Devetnaesta sjeverodalmatinska divizija« od Dragutina Grgurevića, (Zagreb, 1964)
- 9) »Oslobođenje naših ostrva aprila 1945« od Janeza Tomšiča, (Bgd. 1949)
- 10) »Doprinos artiljerije pri oslobođenju naših otoka« od Karla Levičnika (Morn. glasnik br. 4—5/1952)
- 11) »Artiljerija Devete divizije u završnim operacijama (od Mostarske operacije do Trsta)« od Vojmira Kljakovića, (Vojni Glasnik br. 12/1962)
- 12) Prekomorci (Ljubljana 1965)



## Zusammenfassung

### DIE BEFREIUNG DER STADT SENJ MIT IHRER UMGEBUNG IM APRIL 1945.

von KAREL LEVICNIK

Die Befreiung der ältesten Stadt des kroatischen Küstenlandes Senj, ihrer Umgebung und der der Küste vorgelagerten Inseln Pag, Rab und Krk im April 1945 erfolgte im Zusammenhange mit der allgemeinen Offensive, welche die drei grossen Mächte schon in den Beschlüssen der an der Krim abgehaltenen Konferenz angekündigt hatten. In diesen Endoperationen des zweiten Weltkrieges war die Aufgabe der Jugoslawischen Armee, die Fronten in Srem und in der Lika zu durchbrechen und die feindlichen Verbände im Gebiete der Julischen Alpen und Karawanken einzukreisen. Dabei hatte die 4. jugoslawische Armee den Auftrag, die Feinde an der Front zwischen dem Fluss Una und der Adria zu vernichten, durch die Lika, das Kroatische Küstenland und Gorski Kotar, durch Istrien und das Slovenische Küstenland den Fluss Soča zu erreichen und von hier gegen Norden nach Kärnten vorzudringen. Mit den Verbündeten in Italien war es vereinbart unsere Operationen bis zum 30. März zu beginnen, um sie in Nord-Italien zu entlasten. Unsere 4. Armee sollte auch das deutsche 97. Gebirgskorps zur besonderen Verfügung stehend in Istrien und im Slovenischen Küstenlande, im Verbands der Armeegruppe in Italien, an sich ziehen und binden.

Die Operationen der 4. Armee begannen am 20. März, zehn Tage vor dem festgesetzten Endtermin. Nachdem in der Lika zwei Divisionen des 15. Gebirgskorps aufgerieben und zerstreut wurden, befürchtete der deutsche Oberbefehlshaber am Balkan, General Löhr, dass unsere Truppen zwischen Bihać und Gospić gegen Karlovac und Zagreb vordringen könnten. Deshalb mass er unserem Vordringen in der östlichen Lika und entlang der Küste nicht die gebührende Bedeutung zu und befahl sogar der 392. Division von dort ins Gebiet von Karlovac abzurücken. Doch die Ereignisse entwickelten sich mit solcher Schnelligkeit, dass der Befehl nicht mehr ausgeführt werden konnte.

Dem Befehl des deutschen Oberbefehlshabers am Balkan, unser Vordringen um jeden Preis aufzuhalten, konnten die Einheiten des 15. Gebirgskorps nicht Folge leisten. Am 6. April mussten die Feinde Otočac und die umgebenden Stellungen räumen und gegen Senj abziehen. Dem Kommandeur der 392. Division, Generalleutnant Johann Mickl, wurde befohlen, die Stadt bis zum Äussersten zu halten.

Von Süden, der Küste entlang, näherte sich der Stadt unsere 9. Division; den Angriff auf die Stellungen am Vratnik—Sattel und das Vordringen entlang der Velebit-Strasse hatte die 26. Division durchzuführen, während von Nordosten die 19. Division vorstoss und die Küstenstrasse nach Rijeka an mehreren Stellen sperrte.

Nach erfolgter Artillerievorbereitung stürmten am Morgen des 9. April die Truppen der 12. Brigade der 26. Division die feindlichen Stellungen am Vratnik-Sattel und nach zweistündigen harten Kämpfen, wobei General Mickl verwundet zwei Bataillonen der 6. Brigade der 19. Division, die die Stadt von Norden angriffen, vertrieben sie den Feind und drängten ihn gegen Senj. Unterstützt von den 1. und 2. Brigaden der 26. Division, welche den Feind von Sv. Juraj verfolgend, Senj gegen sechs Uhr abends von Süden erreichte, drang die 12. Brigade in die Stadt und säuberte sie vom Feinde, wobei sie den Kommandeur des 847. Inf. Regiments mit seinem Stabe gefangen nahm. Eine Gruppe, in der sich auch der Divisionsstab befand, trachtete über Sator nach Norden durchzubrechen, wurde jedoch aufgehalten und aufgerieben. In der Nacht gelang es einem Teil dieser Gruppe, sich auf zwei von Rijeka angelangte Leichter einzuschiffen, mit dem zum zweiten Male verwundeten Divisionskommandeur, der jedoch den Wunden erlag.

Bis zum 19. April wurden das Küstenland bis Kraljevica und die Inseln Rab und Krk befreit — die Insel Pag schon am 5. April — und unsere 19. Division brach in die äusseren Verteidigungsstellungen von Rijeka ein, das frische Truppen des 97. Gebirgskorps besetzt hatten. Es begann die blutige Schlacht um die Stadt Rijeka und der Durchbruch der Ingrid-Stellungen an der alten jugoslawisch-italienischen Grenze, die Italien über zwanzig Jahre ausbaute und welche die Deutschen noch verstärkten. Erst im Mai, nachdem unsere Truppen schon Trst, Tržić und Gorica befreit hatten und von der Soča nach Kärnten vorrückten, kapitulierte in Ilirska Bistrica der eingekreiste Rest des 97. Gebirgskorps.